



***Vita Christi del seràphic  
doctor sanct Joan  
Bonaventura (1522)***

**VICENT CABANES FITOR (ED.)**

Primera edició, gener de 2022  
© Vicent Cabanes Fitor, 2022

La propietat d'aquesta edició és de  
Publicacions de l'Abadia de Montserrat  
i Acadèmia Valenciana de la Llengua  
ISBN: 978-84-9191-205-7 (PAM)  
ISBN: 978-84-482-6661-5 (AVL)  
Dipòsit legal: B. 86-2022  
Imprès a Gràfiques 92

Disseny de la coberta: Jordi Avià

Vull expressar el meu agraïment a n'Emili Casanova  
i a n'Albert Hauf, sense el mestratge dels quals aquest treball  
mai no s'hauria pogut realitzar.

També estic molt honorat de mostrar el meu agraïment  
a en Josep Massot per la seua revisió textual,  
cosa que ha permés millorar, entre moltes altres coses,  
les notes referents a les nombroses citacions llatines  
que basteixen l'anàlisi.

Finalment, vull agrair el suport que he rebut de l'AVL,  
no solament per les ajudes econòmiques que m'ha concedit  
per a la resolució del present estudi, sinó també pel conveni subscrit  
amb les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, sense el qual  
no hauria estat possible de publicar-lo.

# ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ .....	7
1.1. Context i estructura .....	7
1.2. Descripció del text de l'edició .....	15
1.3. Diferències entre les edicions llatines de les MVC (Peltier-Stallings) i l'incunable de 1499, i les conseqüències que se'n deriven en la traducció de 1522 .....	18
1.4. Criteris d'edició .....	23
1.5. Taula d'abreviatures .....	26
2. ANÀLISI LINGÜÍSTICA .....	29
2.1. L'estil traductològic .....	29
2.2. Variants gràfiques i formals .....	37
2.2.1. <i>Variants formals vocàliques</i> .....	37
2.2.2. <i>Variants gràfiques consonàntiques</i> .....	39
2.2.3. <i>Variants formals consonàntiques</i> .....	40
2.3. Morfologia verbal .....	41
2.4. Morfosintaxi .....	45
2.4.1. <i>L'article i el demostratiu</i> .....	45
2.4.2. <i>La construcció                 d'objecte directe – objecte indirecte</i> .....	46
2.4.3. <i>Les perífrasis modals i les expressions d'obligació</i> ..	48
2.4.4. <i>Les preposicions «a» – «en» amb valor locatiu</i> .....	51
2.4.5. <i>Els pronomes</i> .....	53

2.4.6. <i>Els indefinits</i> .....	67
2.4.7. <i>Els adverbis</i> .....	68
2.4.8. <i>Les formes «perquè», «per què», «per a què»</i> .....	70
2.4.9. <i>Els relatius</i> .....	75
2.5. <i>Lèxic</i> .....	82
2.5.1. <i>Fraseologia</i> .....	84
2.5.2. <i>Glossari</i> .....	87
2.5.3. <i>Altres particularitats lèxiques</i> .....	97
2.6. <i>Conclusió</i> .....	98
3. <i>BIBLIOGRAFIA</i> .....	109
<b>VITA CHRISTI DEL SERÀPHIC DOCTOR</b>	
<b>SANCT JOAN BONAVENTURA</b> .....	115
Taula de la present obra .....	513

# 1. INTRODUCCIÓ

## 1.1. CONTEXT I ESTRUCTURA

### *La contemplació devocional*

Durant l'edat mitjana, les severes restriccions de la jerarquia catòlica a la lectura directa dels Evangelis van determinar que els eclesiàstics i els seglars piadosos optaren per les biografies devotes de Jesús i dels sants com a instruments per a formar-se en la fe. En concret, les biografies de Jesús, que en general s'ajustaven als quatre evangelis canònics i de vegades als apòcrifs, proposaven una nova actitud espiritual de caire més intimista, derivada de l'observació i la inspiració en la figura de Crist amb la intenció de fer més efectiva la devoció dels fidels (Hauf, 2006; Ferrando, 2015: 24-59).

Tot i això, cap al segle XII, s'originà en l'occident cristià un canvi d'orientació espiritual, gràcies a la renovació cistercenca —orde monàstic de la família benedictina— i a la influència dels escrits de sant Bernat de Claravall (centrats en la contemplació de la humanitat, passió i mort de Crist, i dels dolors de sa mare), a les quals s'ha d'afegir l'activisme franciscà (per a sant Francesc, l'ideal de vida cristiana es troba resumit a l'evangeli, la millor síntesi del qual és la Passió i la creu de Crist)<sup>1</sup> i els escrits de sant Bonaventura, on els sentiments d'amor íntim, compassió i pena van ser emocions diligentment fomentades i propagades mitjançant la difusió de llibres, sovint amb il·lustracions gràfiques.

Esta nova actitud religiosa es va convertir en la base de la *Devotio moderna*, un moviment espiritual sorgit al segle XIV als Països Baixos, que aviat va afectar tota l'església occidental. La *Devotio moderna* es caracteritza, entre altres aspectes, per una pràctica espiritual ascètica a partir de la contemplació de les escenes dels evangelis i, especialment, de la vida de Jesús (cristocentrisme), cosa que porta el lector a commoure's, sobretot amb les imatges de la Passió.<sup>2</sup> Així, els devocionalistes-

1. Hauf, 1982: 5.

2. Idees si més no semblants a les explicitades per Pau de Tars en la *Carta als Gàlates*, al *Nou Testament*: [...] *Estic crucificat amb Crist. Ja no soc jo qui visc; és Crist qui viu en mi* [...] (La Bíblia, 1994; *Gàlates. L'evangeli que Pau anuncia* (1,11-2,21): 336).

crisocentristes buscaven en la contemplació directa de la vida de Jesús la pràctica d'una espiritualitat més intimista que els portara a recuperar els valors primigenis del cristianisme (Hauf, 1992; Arronis, 2007: 25).

A la Corona d'Aragó estes idees de renovació espiritual irrompen amb força a finals del segle xv, amb la traducció catalana de Miquel Peres del *De imitatione Christi* atribuït a Tomàs de Kempis, impresa a València el 1482, *Lo Cartoixà*<sup>3</sup> de Joan Roís de Corella (1495), la *Vita Christi* de sor Isabel de Villena (1497) i l'*Exercitatorio de la vida espiritual* (1500) —en castellà— de García Jiménez de Cisneros, abat de Montserrat (Batllori, 1987; Arronis, 2007: 25). Tot i això, altres autors consideren que en foren precedents algunes obres del segle xiv com l'*Excitatori de la pensa a Déu* de Bernat Oliver, l'*Scala de contemplació*<sup>4</sup> d'Antoni Canals i l'*Scala Dei o Tractat de contemplació* de Francesc Eiximenis (Garcia Sempere, 2002).

### *Les Meditationes Vitae Christi*

És una idea força estesa que les *Meditationes Vitae Christi* o *Meditacions de la vida de Jesucrist* (MVC) fou un dels textos devocionals més influents escrits a la baixa edat mitjana, juntament amb la *Vita Iesu Christi*, de Ludolf de Saxònia, i amb l'*Arbor vitae crucifixae Iesu Christi* d'Ubertino de Casale, on clarament es reflecteix el canvi devocional que més amunt s'ha esmentat, en què les demandes o clams de les *autoritates* eclesiàstiques tradicionals es reemplacen per les demandes o els clams afectius, i el relat històric predominant deixa pas a la contemplació empàtica de Crist (Gibson, 1989: 10).<sup>5</sup>

Compost a la Toscana entre finals del segle XIII i la primera meitat del segle XIV per sant Bonaventura o per un frare franciscà, anomenat Joan de Caulibus,<sup>6</sup> per a una monja clarissa, combinava les històries bíbliques amb iconografies que aclarien l'explicació del text, que, suposadament, impactaren en les innovacions iconogràfiques i estimu-

3. Traducció de *Vita Iesu Christi*, de Ludolf de Saxònia (1374), on Corella amplifica l'original llatí per fer-lo més entenedor, modifica i incorpora continguts que no són en l'original llatí i omet citacions «perquè proximitat no ns enuge» (Furió, 2015).

4. Traducció del *De XV Gradibus contemplationis et viridiarium Ecclesiae* (Hauf, 1997: 97-120).

5. «the Meditationes replaced the claims of traditional authorities with the claims of the heart, challenged the claims of historical veracity with the claims of the eye. Even time, the sacred artifact of God himself, could be bent by the Meditationes to the greater demands of empathetic effectiveness» (Gibson, 1989: 10).

6. Stallings, 1997: IX.

laren l'interés per la narrativa i l'emotivitat que van caracteritzar el renaixement primerenc.<sup>7</sup> El text, escrit en un llatí amb trets lingüístics toscans encara no afectat per les reconstruccions neollatines, es va difondre ràpidament, tot i que prompte es va traduir a diverses llengües europees com ara l'alemany, l'anglès, el castellà, el català, el francès, el gaèlic irlandés i el suec.

Cal remarcar que, probablement per motius devocionals, sorgí la tendència a extraure'n els capítols dedicats a la Passió: *Meditationes Passionis Christi* (MPC), que es propagaren com una part independent del text original; més tard, complimentada la traducció, continuà la mateixa tendència d'editar per separat els capítols dedicats a la Passió, un exemplar dels quals, extret de la impressió de 1522, el ms. g.IV.25, de la Biblioteca d'Escorial, ha estat editat per Albert Hauf<sup>8</sup> amb un estudi dels canvis més significatius, tant lingüístics com de contingut, que s'hi observen respecte al text mare, i una reflexió sobre la intenció i el contingut de l'obra.

El present treball, ofereix la transcripció i l'estudi lingüístic de la traducció catalana, de l'any 1522, de les *Meditationes Vitae Christi* (MVC) atribuïdes a sant Bonaventura:<sup>9</sup> «La Vita Christi del seràphich doctor sanct Joan Bonaventura, traduït de latí en romanç, a gran utilitat dels devots qui en la vida y passió de nostre Redemptor contemplar desigen, per un devot religiós del monestir de Montserrat de la orde de sanct Benet».<sup>10</sup>

De primer moment, l'autor de la traducció de les MVC introdueix en el pròleg el concepte de «la devota creença de la imaginació» amb la qual empeny a aconseguir, mitjançant la lectura de les MVC, una interactiva i imaginativa experiència amb la vida de Crist, més enllà de la tradicional exegesi dels evangelis:

«Y per ço ab tanta ardor la amava ell, que casi era de la vida de nostre Senyor una pintura, car mirant aquella ab totes les virtuts tant per-

7. N'és un bon exemple el Ms. Ital. 115. París. Biblioteca Nacional de França.

8. *Contemplació de la Passió de nostre senyor Jesucrist* (Hauf, 1982).

9. Es considera una falsa atribució medieval i per això també se'l coneix com el pseudo-Bonaventura.

10. L'abadia de Montserrat fou durant el segle xv tant un centre de poder remarcable en els afers polítics de la corona d'Aragó com també de l'esperit de reforma de l'orde benedictí. L'acció de l'abat Joan de Peralta —germà del virrei de Sicília—, de la reina Maria —muller d'Alfons el Magnànim— i sobretot de l'abat Garcia Jiménez de Cisneros van ser el germen que hi propicià la introducció dels nous corrents reformistes de la Congregació de Santa Justina de Pàdua. Particularment, l'abat Cisneros va fundar la tipografia montserratina per proporcionar els seus monjos amb obres litúrgiques i ascètiques (Albareda-Massot, 2020: 63-79).



fetament com podia, disponent e complint a nostre Senyor, finalment vingué a ésser del tot transformat en Ell per impressió de ses sagrades plagues».

Amb tot, encara que el text vaja dedicat a una monja clarissa (tot imitant el text llatí) i els conceptes bàsics siguen afins a l'espiritualitat franciscana, l'abundància de les disposicions a la participació i les referències a la vida quotidiana, permeten especular que el text estava destinat a un públic molt més ampli, tant religiós com laic (Flora, 2009: 17-26).

Així, el text de les MVC, que amb gentilesa invita el lector a participar en escenes imaginades i embellides de la vida de Crist i la Mare de Déu, mitjançant una narrativa realista, amb descripcions de la violència de la Passió, retòrica dística («ací», «aquí», «allà») i apel·lacions contínues al lector perquè pugui sentir amor i compassió per Crist i per la seua mare, resumeix, millor que qualsevol altre, la mena d'escrits que afavoriren la pietat afectiva a la baixa edat mitjana (McNamer, 2009: 905-955).

L'edició, que transcrivim i analitzem lingüísticament, està datada el 8 de febrer de 1522, el mateix any, en un altre orde de coses, de la fi dels agermanats valencians i de la publicació de la traducció a l'alemany per Martí Luter del *Nou Testament*, edició que, entre altres coses, fou conseqüència dels nous corrents de pensament i espiritualitat més amunt esmentats (Arronis, 2007: 25). L'editor del nostre text va ser l'impresor alemany establert a Barcelona «mestre Joan Rosembach», que l'any 1518 fou reclamat per l'abat de Montserrat,<sup>11</sup> Garcia Jiménez de Cisneros, per a la impressió de llibres litúrgics (en el mateix any publicà la segona edició de *Lo Primer del Cartoixà* de Roís de Corella), i va estar al monestir fins al 22 de març de 1522,<sup>12</sup> data de la liquidació de comptes definitiva (Lamarca, 2015: 25-26).

Al nostre text, en primer lloc, es fa menció del títol i autor de l'obra: «Vita Christi del seràphich doctor sanct Joan Bonaventura...», i de l'autor anònim de la traducció, que humilment s'atribueix ser «indigne religiós». Després hi ha una breu i personal introducció que porta per títol: «Nota quantes gràcies alcança lo christià qui en la passió del Senyor

11. A Montserrat van treballar dos impresors: Johannes Luschner i Johannes Rosembach. A finals de 1498 Luschner hi va entrar a treballar durant dos anys; el 1503 ja torna a imprimir a Barcelona (Méndez, 1861: 176).

12. Amb tot, diversos textos apareixen publicats a Montserrat durant els anys 1523 i 1524 (Méndez, 1861: 177).

devotament contempla», on el monjo traductor argumenta els avantatges de la contemplació-meditació de la Passió de Jesucrist mitjançant textos d'Albert el Magne i de l'*Spill de la Creu*, traducció coetània de Pere Busquets de l'*Specchio di Croce* de Domenico Cavalca.

Segueix amb l'*Epístola* o dedicatòria de l'obra «a la molt reverenda y virtuosa senyora mare en Christ sor Leonor Vilarig,<sup>13</sup> abadessa de Jerusalem»,<sup>14</sup> tot complint la tradició de dedicar l'obra a una devota religiosa, com també fa el pseudo-Bonaventura en el desenvolupament del *Proemium*, i acaba l'*Epístola* amb la justificació de la seua tasca:

«No incòngruament, donchs, he deslberat yo, senyora, satisfacer als piadosos desigs de algunes devotes persones qui m'han sollicitat degués arromançar lo present libre [...], tampoch per a presumir yo que sia lo qui primer haja descuberta esta devotíssima obra del benaventurat sanct Bonaventura [...] puix veig que fins ací en nostra catalana lengua no és esta trasladada. Y acabat que Lo Cartuxà se tròpia entre nosaltres en lengua valenciana, que és a la nostra prou conforme, emperò per ser tan prolixament en quatre grans llibres partit, no és possible fàcilment saber per ell, en breu temps, tota la vida del Senyor; ni és tan petit que sens dificultat lo puguen aportar ab si a la sglésia les devotes dones; ni és de tan poch preu que puga ser comunicat a totes sorts de persones».

Així, després d'aclarir que es tracta de la primera traducció en català de les MVC, esmenta les seues utilitats:

13. Llinatge de l'estament noble del Principat de Catalunya que prengué el nom del seu domini originari de Vilarig, a l'Alt Empordà on s'alça el castell. Es van emparentar amb altres famílies nobles catalanes com Carròs, Cruilles i d'altres, i posteriorment amb el llinatge noble aragonés dels Lanuza, comtes de Plasència. Una branca de la família, junt als March, Martorell, Ripoll, Cabrera i Corella, residien a Gandia al segle XIV, al servei de la casa del duc Alfons el Vell (Violant de Vilarig fou l'esposa de Joan March —germanastre d'Ausiàs March— i pares d'Aldonça March casada amb Alfons el Jove, duc de Gandia).  
<http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC>

14. Es tracta del monestir de Santa Maria de Jerusalem de religioses terciàries franciscanes, fundada a Barcelona l'any 1453. A finals del segle XV, la comunitat desitjava entrar a l'orde de Santa Clara i van emprendre les gestions necessàries amb aquesta finalitat. Finalment, el 1494, van aconseguir la incorporació a la casa de diverses monges clarisses procedents del convent de la Trinitat de València, de les quals Aldonça de Corella —germana major de Joan Roís de Corella—, va ser la primera abadessa. Actualment l'antic convent de Sta. Maria de Jerusalem ja no existeix, només en resta el claustre, traslladat pedra per pedra al xamfrà dels carrers Rosselló (175-179) i Muntaner (158-162) dins de l'edifici del col·legi St. Miquel.  
<http://www.monestirs.cat/monst/bcn/bn02mjer.htm>

«no y ha lengua que puga enquerir les utilitats que reb el qui acostuma de pensar en la passió del Senyor y en ses santes y doloroses plagues. Trobarà, finalment, per tot est libre, tot ho la major part de les coses que toquen al exercici spiritual, car per ser ell de tanta suavitat, lo devotíssim Cartuxà y altres qui sobre la vida del Senyor han scrit, han tengut a bo de pendre diverses coses de aquest libre».

A continuació, presenta el capítol primer, pretesament propi: «Trobarà, per lo semblant, [al] principi de la obra [...] una devota contemplació, affegida per lo dit trellador sobre les supplicacions y lamentacions que daven los sants pares en los lims per la venguda del Messies», on il·lustra el seu mètode de redacció literària semblant amb el d'altres textos referencials. Així, construeix les seues *supplicacions* amb diversos parlaments sobre el requeriment de la venguda del Messies en boca dels patriarques bíblics Adam, David i Job, a més dels profetes Isaïes i Jeremies, on es plantegen dissertacions sobre la Misericòrdia, la Justícia i la Pietat, amb una teatralitat assimilable a la de l'*Ordo Prophetarum*, l'obra dramàtica que es desenvolupava en els oficis de matines de la nit de Nadal o de la festa de la Circumcisió, en què després de la lectura d'un sermó atribuït a St. Agustí —*Contra iudaeos, paganos et arrianos sermo de Símbolo*— es convocaven els patriarques i els profetes de la tradició bíblica (Moisés, Isaïes, Jeremies, David, Daniel...) perquè donaren testimoni de la vinguda de Crist (Carabias Orgaz, 2014: 476-478).

Així, doncs, el nostre autor, que comença les seues *supplicacions* amb unes ratlles d'un clar regust clàssic: «Rodava lo món sos carros caminant sobre les rodes de Fortuna y corria lo temps sumant y escampant gran quantitat de anys y dies»,<sup>15</sup> construeix el text mitjançant una prosa digna i acurada, de vegades llatinitzant però també moderna, amb una tipologia narrativa i conversacional, farcida de cites bíbliques extretes directament del *Psalteri*, *Lamentacions de Jeremies*, *Llibre de Job*, *Llibre del Reis*, *Profecia de Daniel*, *St. Joan*, *Isaïes*, etc., i d'altres textos pertanyents a St. Bernat, St. Agustí, St. Gregori, St. Jeroni, etc., així com de diversos fragments de versions catalanes d'oracions i/o textos llatins,<sup>16</sup> totes les quals empra per bastir els diversos

15. «la fortuna que nuyll temps cessa de moura entorn, ab moviment soptós, la roda instable» (Canals, 1935: 54). *Scipió e Aníbal*: text elaborat a partir del parlament entre Escipió i Anníbal segons la versió poètica que, presa en part de Tit Livi, donà Petrarca en el seu poema llatí *Àfrica*.

16. Per exemple, com ens fa saber Albert Hauf, el fragment de la p. 5 «lançà als superbos y poderosos de lur alt stat, y als pobres ignorants e impotents» guarda relació amb el verset del *Magnificat*, Lc 1, 52: *deposuit potentes de sede et exaltavit humiles*, etc.

parlaments.<sup>17</sup> Seguidament, enllaça les seues pròpies *supplicacions* amb les dels capítols I-II de l'obra del pseudo-Bonaventura: «De la solícita intercessió que ans de la incarnació feen los àngels per nosaltres» (en la traducció cap. II) i «De la contenció entre la Misericòrdia y la Justícia, la Pau y la Veritat» (en la traducció cap. III), on n'explicita la font, en concret el primer sermó *De Annunciatione* de sant Bernat.

D'altra banda, cal posar en relleu dos aspectes. El primer, la tradició literària de la dedicatòria (una bona manera de publicitar l'obra), que troba el seu correlat en les dedicatòries d'altres textos religiosos de l'època com són la *Vita Christi*<sup>18</sup> de sor Isabel de Villena o *Lo Cartoixà*<sup>19</sup> de Roís de Corella. El segon, la relació que dels motius 'supplicatoris' de les MVC, com ara la «contenció» entre la Misericòrdia, la Justícia, la Pau i la Veritat, podem establir amb altres textos religiosos de l'època. Així, tot seguint Albert Hauf (1990), Isabel de Villena imagina l'encarnació de Crist, «la supplicacio que nostre pare Adam e Eva feren; la legació tramesa per nostre pare Adam al Senyor», com el resultat d'una espècie de forcejament diplomàtic amb súpliques i ambaixades dels representants de la humanitat degradada i una disputa, més teològica que no pas legal, entre la part fiscal (la Justícia i la Veritat) i la defensa (la Misericòrdia i la Pietat) davant el tron de Déu constituït en audiència,<sup>20</sup> que ens torna a remetre a l'*Ordo Prophetarum*.

Antoni Bulbena i Tusell (1854-1946), que edità sense gaire rigor textos catalans medievals, és autor d'una adaptació teatral de nou capítols —de l'XI al XIX— de la *Vita Christi* d'Isabel de Villena, amb el títol *La legacia tramesa per lo pare Adam al senyor: scenes místiques del llibre intitulat Vita Christi en lo quinzèn segle* (Bulbena, 1905). Quan es confronten tots dos textos, es pot comprovar com l'adaptació que fa Bulbena només és una còpia literal de la part conversacional dels capítols amunt esmentats, per assimilar-la a la teatralitat pròpia de l'*Ordo Prophetarum*.

Pel que fa a *Lo Cartoixà* (traducció de la *Vita Iesu Christi*, de Ludolf de Saxònia, per Joan Roís de Corella), al cap. II de *Lo Primer del Car-*

17. Per bastir el capítol I, el traductor que també n'és l'autor en fa servir si fa no fa 56 cites.

18. Sor Aldonça de Montsoriu, l'editora de l'incunable, intentà 'vendre' «l'elegant y dolç estil» de l'obra recurrent segurament a Miquel Peres perquè redactés la dedicatòria, adreçada a la reina Isabel de Castella, neboda de sor Isabel de Villena (Ferrando, 2015: 24).

19. L'extensa traducció de Joan Roís de Corella (unes mil cinc-cents pàgines en foli, en total) va dedicada al cavaller de Muntesa fra Jaume del Bosch, comanador d'Onda.

20. El procés expandeix una interpretació del Ps. 84, II «Misericordia et veritas obviauerunt sibi, justitia et pax osculatae sunt», difosa en el primer sermó *De Annunciatione* de sant Bernat (Hauf, 1990: 323-397).

*toixà*: «De haver trobat lo remey per a salvació del humanal linatge y de la nativitat de la senyora nostra», també hi apareix una mena d'*Ordo Prophetorum* quan, a la segona part, s'inicia la disputa teològica entre Misericòrdia, Justícia, Veritat i Pau davant «lo tribunal de la mages-tat divina», en què, finalment, «Misericòrdia y Veritat se encontraren, Justícia y Pau se besaren [...] donà lo senyor la benignitat sua [...] quan la Verge senyora nostra concebé y parí lo immaculat fruit del seu verge ventre».

Per últim, el nostre traductor ens fa saber que també hi ha afegit una oració, pretesament pròpia, al final de cada capítol: «Y axí mateix hi trobarà una devota oració a la fi de cada capítol que yo per consolació de les sedglar[s] persones hi he posades; les quals, segons lur stat y flaquea mundanal folguen ans en oracions vocals que no mentals exercitar-se»,<sup>21</sup> segurament tot seguint la *Vita Iesu Christi*, de Ludolf de Saxònia —en la traducció de Corella—, que n'incorpora una al final de cada capítol (Furió, 2015), tot fent servir un esquema de retòrica eclesiàstica de cinc apartats, com s'hi observa quan confrontem tots tres textos:

### 1r Invocació: Jesús-Déu, la Mare de Déu, els àngels.

VITA IESU CHRISTI (1348-1368) Ludolf de Saxònia	TERÇ DEL CARTOIXÀ (1495) Traducció de Joan Rois de Corella	MVC Oracions originals en la traducció de 1522
<i>Jesu</i>	[J]esus,	Senyor Jesucrist,

### 2n Descripció: atributs morals-divins.

<i>Redemptor perditorum, Salvator redemptorum, animae lacrymosae et post te currentis dulce solatium et suave refrigerium</i>	Redemptor dels perduts e salvador dels remuts, solac dolc e suau refrigeri de la anima lagremant e plorosa,	Tot poderós y molt piadós, font original y principi fontal de tots los béns y gràcies
---	--	--

### 3r Apel·lació.

<i>da mihi omne delectamentum extra te respuere et oblivisci: ut tuo sapore merear jocundari;</i>	que, seguint a tu per atenyer a tu, cove atorgar gracia que yo lance e oblide qualsevol delit que fora de tu sia perque de gustar la tua dolcor puga alegrar-me	qui axí com per començar a dar fi al Testament Vell, volguéreu ser circumcidat, axí ara, per dar principi al Nou, volguéreu pendre lo baptisme, donant de Vós testimoni vostre eternal Pare, que éreu Fill seu y natural, e enviant-vos lo Esperit Sant.
---	--	---

21. Com també ho sembla fer l'autor de les MVC, en què cada episodi narratiu està estructurat de forma que el final sembla una lliçó moral, un sermó en miniatura, on és clara la influència de Bernat de Claravall (Flora, 2009: 85).

## 4t Súplica.

<i>et veniat oro tempus, ut quod nunc credo, revelatis oculis tandem aspiciam; quod nunc spero et a longe saluto, apprehendam; quod pro viribus meis considero, ulnis animae amplectar et deosculer; et in claritatis tuae abyssu totus abscondar: ut in velamento alarum tuarum sit pax mihi per aevum.</i>	e fes a mi, pecador, merexca que vinga temps que co que ara crech clarament ho mire, e co que ara spere, e de luny ho salute, atenye ho puga; e co que ab les mies flaques forces desige, ab los bracos de la mia ànima abraçe e ab los labis de la mia voluntat ho bese; e en lo abís e profunde de la tua claredat tot amagat stiga, perquè sots la cuberta de les tues ales la tua pau eternalment posehexca.	Enviau-me, Senyor, lo mateix esperit, qui lançe de mon cor tot peccat, perquè adoptant-me per gràcia vostre Pare en Fill, y prenent-me Vós per germà, meresca heretar alguna part dels béns y riqueses perpètuas y celestials en vostre regne.
--	--	--

5é Entesa. Tots tres textos acaben amb la fórmula *Amén*, com a manifestació d'acord i d'adhesió a allò que s'ha dit.

El pare Anselm Albareda, en fer la descripció de la traducció catalana (1928: 198), assenyala que no li ha estat possible «de trobar l'autor d'aquesta versió catalana del «Vita Christi»», però afegeix: «Dels monjos catalans que residien per aquells temps a Montserrat, l'únic que ens ha arribat amb l'aurèola d'home docte, bon predicador, aficionat a la lectura dels llibres sants és el *P. Mateu de la Penya*, de Vilafranca. Tal vegada fou ell el *devot religiós* traductor».

1.2. DESCRIPCIÓ DEL TEXT DE L'EDICIÓ<sup>22</sup>

Bonaventura, Sant: *Vita Christi*. En Barcelona. Per mestre Joan Roembach. 1522, 8 febrer.

4.º- a-r8 r8 r8 s-z8 τ8.- [I]II-CCIII [= CCV], [3] f.- L. gòt.

Biblioteca de Catalunya, 11-VI-26 (inc.), 11-VI-62 (inc.).

Errates als f.: XXXIII (en lloc de XXXIIII), LXX (LXXIII), CLI-CLXV (CLII-CLXVI), CLXIII (CLXVII), CLXVII-CXCI (CLXVIII-CXCII), CXLXXXIX (CXCIII), CXCIICCIII (CXCIII-CCV).

En blanc el lloc corresponent al f. I.

Capll. grav.- Gravs.

f. [I]r: Portada: [en vermell:] *Vita Christi del Sera* | *phich doctor sanct* [en negre:] *Ioan Bonaventura* | [en vermell:] *traduhit de lati en romanç:a gran vtili-* | *tat dels deuots qui enla vida y passio de* | *nostre redēptor*

22. Lamarca, 2015: 286-287.

*contemplar desigen: per | vn deuot religios del monestir de Mont | serrat dela orde de sanct Benet. | [en negre:] [gravat xil. de la Verge de Montserratt dins d'orla tipogràfica de quatre peces].*

f. [I]v: [Gravat xil. de la resurrecció, dins de marc format per quatre peces].

f. IIr: *Nota qātes gracias alcāça lo christia | qui enla passio del senyor deuotament contempla.*

f. IIv: [Gravat xil. de la Verge del Roser dins de marc de doble filet] | *Egreditur virga de radice iesse: τ flos | de radice eius ascēdet τ c. Esaye. xj. cap̄.*

f. IIIr-Vr: Epistola. | *Ala molt Reuerenda y virtuosa senyo | ra mare en christ sor Leonor vilarig abadessa de Ierusa- | lem: escriu vn seu deuot enles contemplacions dela vida δ | nostre senyor: segons lo egregi y seraphico doctor sant joā | bonaventura.*

f. Vv-VIIv: Prolech. *Prolech en les cōtēplaciōs sobre la vi- | da de n̄re senyor Iesuchrist: ordenat plo deuotissim y sera | phico doctor sanct Ioan Bonauctura q̄ dirigi ell a vna | deuotissima religiosa.*

f. VIIIr-CCIIII[= CCV]r: Text.

τν v-τvij v: Taula de la present obra.

τvij r: Colofó: *A labor e gloria de nostre senyor | deu:e δla gloriosa verge Maria mare sua:senyo | ra nostra. Es finida ab grā diligencia: la δ | uota obra anomenada Uita christi de | sant Bonaventura. Estampat enla | insigne ciutat de Barçelona: | per mestre Ioan Rosembach alemany. En | lany dela Incarnacio δ no | stre s̄yor deu:a. viij | del mes de Fe | brer. Mil.D | y.xxij. | [Marca tipogràfica B]*

AGUILÓ, n. 242.- ALBAREDA. *Monjos Montserrat*, n. 111.- BITECA. MANID, n. 2655.- *Cat. Col. s. XVI*, B-2725.- *Index Aureliensis*, n. 121798.- LYELL, pp. 53-54 fig. 37-38.- MADURELL i RUBIÓ, n. 363.- MILLARES. *Imprenta Barcelona*, n. 42, p. 527-528.- PALAU, XIX, n. 290224.- VINDEL, F. *Escudos*, n. 44; ÍD. *Manual*, I, n. 343.

BARCELONA. *Bibl. de Catalunya*, 11-VI-26 (inc.), 11-VI-62 (inc.).- LONDRES. *British Library*, C.62.c.4 (inc.) (RHODES, p. 33).- MONTSERRAT (BARCELONA). *Abadia*, Segle XVI – 8.º 45 (inc.).<sup>23</sup> RIPOLL (GIRONA). *Bibl. Lambert Mata*, R. 1007 (inc.) (ESTRADER i FULLÀ. *Lambert Mata*, n. 55).

23. Rectificació suggerida per Àngels Rius i Bou, bibliotecària de l'Abadia de Montserrat, que en el seu treball final de Màster en Gestió de Documentació, Biblioteca y Archivo: *Tipobibliografia de la imprenta del monasterio de Montserrat: 1497-1524*, en fa un estudi exhaustiu. Lamarca hi posa: 4.º, 45 (inc.).

*Anàlisi comparativa*

Per a la transcripció i l'estudi traductològic s'ha confrontat la traducció de les MVC de 1522 amb els textos llatins següents:

- Autor:** Bonaventura, sant, cardenal, 1218-1274.
- Títol:** S. R. E. cardinalis S. Bonaventurae... Opera omnia: Sixti V jussu diligentissime emendata: accedit sancti doctoris vita, una cum diatriba historico-chronologico-critica. Meditationes Vitae Christi (pp. 509-630).
- Llengua:** Llatí.
- Edició:** Ed. accurate recognita... /cura et studio: A. C. Pel-tier. (P)
- Publicació:** Parisiis: Ludovicus Vivès, bibliopola editor, 1864-1871.
- Descripció:** 15 vo.; 27 cm.
- Topogràfic:** Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona / URL. Biblioteca de les Facultats de Teologia i de Filosofia de Catalunya.
- Autor:** Iohannis de Caulibvs, *olim S. Bonauenturo attributae*.
- Títol:** Meditationes Vite Christi.
- Llengua:** Llatí.
- Edició:** Cura et studio: M. Stallings-Taney. (S)
- Publicació:** Turnholti. Typographi Brepols Editores Pontificii, MCMXCVII.
- Descripció:** Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis, CLIII.
- Topogràfic:** Biblioteca de Montserrat. Secció XXVI. Format: 8.º. Número 8/153. Any 1998. NR: 2704.
- Autor:** Bonaventura, sant, cardenal, 1218-1274.
- Títol:** Liber Meditationu[m] Vite Domini Nostri Iesu Christi.
- Llengua:** Llatí.
- Edició:** Abadia de Montserrat – 1499. (M)



**Publicació:** In Monasterio beate Marie de Monteserrato ordinis sancti Benedicti d observantia. Impressum. Per Iohannes Luschner: 1499 xvj Aprilis.

**Descripció:**<sup>24</sup> 8.º-a-z<sup>8</sup> T<sup>8</sup> ò<sup>6</sup>.- 198 h.- L. gòt.- 27 lín.- 78G (text) M<sub>16</sub>.  
Errates en sign.: q<sub>2</sub> (en lloc de r<sub>2</sub>), t<sub>3</sub> (t<sub>2</sub>), z<sub>2</sub> (t<sub>2</sub>), z<sub>4</sub> (t<sub>4</sub>)  
Inic. Xil. grav. i lletres provisionals minúscules.- Text a lín. Tirada.

1 grav. xil en colofó, en forma de medalló que representa la Verge amb el nen serrant la muntanya.

Etc.

**Topogràfic:** Abadia, Inc. 12.º 1.

**La Bíblia:** Latin Vulgate (Vg.) <http://www.drbo.org/lvb/>

**Missale,** 1962 5088:  
<http://www.clerus.org/bibliaclerusonline/en/gm2.htm>

### 1.3. DIFERÈNCIES ENTRE LES EDICIONS LLATINES DE LES MVC (PELTIER-STALLINGS) I L'INCUNABLE DE 1499, I LES CONSEQÜÈNCIES QUE SE'N DERIVEN EN LA TRADUCCIÓ DE 1522

Tot i que també confrontarem la traducció de 1522 amb l'incunable de 1499 (Inc. 12.º 1) de la biblioteca de l'abadia de Montserrat (M), per la gran quantitat de semblances que s'hi poden establir —com es pot comprovar en l'anàlisi lingüística—, el nostre treball emprarà com a models bàsics d'acarament les edicions crítiques de Peltier (P) i d'Stallings (S),<sup>25</sup> que a causa dels diferents textos que van fer servir per

24. Se'n troba la descripció completa en el treball d'Àngels Rius i Bou: *Tipobibliografia de la impremta del Monasterio de Montserrat (1497-1524)*.

25. Stallings empra diversos manuscrits per a compondre la seua edició de les MVC. En destaquen quatre del segle XIV: *Oxford, Corpus Christi College, 410*; *Roma, Biblioteca Casanatense, (500) A. VI. 42*; *Biblioteca Apostolica Vaticana, Latin 4257*, i *Leipzig, Universitätsbibliothek 80*. Peltier, en l'ARGUMENTUM que encapçala la seua edició de les MVC, apunta una sèrie de manuscrits i de textos que suposadament han contribuït a la confecció de la seua edició: *Edit. Argentin., an. 1495, part II*; *edit. Vatic, an. 1596, tom. VI, pag. 349*; *edit. Ven., an. 1611, tom. II*; *edit. Lugd., an. 1647, tom. I, pag. 350*, i *edit. Ven., an. 1754, tom. XII, pag. 379*. Cap dels manuscrits que Stallings fa servir per a la seua edició (en total una selecció d'onze entre un centenar) es correspon amb els que empra Peltier per a la seua edició.

a la seua composició, presenten diverses dissemblances en la seua composició textual.

Primerament, cal considerar la numeració i la llargària dels capítols. Fins al capítol LXXVII ambdues edicions tenen la mateixa numeració. A partir del capítol LXXVIII, l'edició de Peltier, per donar més singularitat a accions i personatges, fragmenta capítols que apareixen compactes en l'edició d'Stallings. La traducció altera la numeració, la llargària i fins i tot la titulació dels capítols, algunes vegades com apareix en Peltier i d'altres com en Stallings.

Una altra diferència, relacionada directament amb la traducció, és el text que s'hi omet o el que s'hi afig. En general, la versió de Peltier fa un major ús de connectors de continuïtat: *et post pauca*; *et post aliqua*; *et infra*; *et paulo post*; *et subdit*, etc., que, en la seua major part, s'ometen en la traducció. També, de vegades, hi ha referències bíbliques, diferents en una o en altra edició, que s'ometen en la traducció, p. ex.: Jn, 15, 12: *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem* (només en Peltier; ni en M ni en S); Fl, 3, 20: *ad vestrum regum et nostra conversacio esset in celis et efficaciter cogitaremus* (només en Stallings; ni en M ni en P). En contrapartida, el traductor manté fragments textuais o cites bíbliques, també particulars de cada una de les edicions, p. ex.: Jn, 6, 54: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, etc. (només en Peltier i en M).

Amb tot, la diferència més notable entre totes dues edicions rau en els capítols *Canticum*, i en els passatges textuais corresponents als capítols LXI<sup>26</sup> i LXXXI que només apareixen en l'edició d'Stallings. Els capítols anomenats *Canticum*, són huit capítols en què diversos personatges bíblics lloen la resurrecció de Crist (*XCII Ade pro se et generatione sua*; *XCIII Noe pro se et generatione sua*; *XCIV Abrahe, Ysaac et Iacob pro se et generatione sua*; *XCV Moysi, Aaron, Finees et Iosue pro se et generatione sua*; *XCVI David pro se et generatione sua*; *XCVII Esdre et Neemie et ceterorum de generatione transmigracionis*; *XCVIII Iohannis Baptiste et aliorum de generatione post Christi adventum*, i *XCIX Angelorum*); el passatge que pertany al cap. LXI (v. 86-109) conté un apunt biogràfic on es precisa que el monjo traductor és el director espiritual de la religiosa a qui va dedicada l'obra, i el que correspon al cap. LXXXI (v. 7-80) inclou diverses lloances fetes a Crist en els Llimbs. D'altra banda, només l'edició de Peltier conté un segment textual d'onze línies (p. 613-614) corresponents al capítol LXXXV, que falta en el capítol equivalent de l'edició d'Stallings (LXXXI, v. 127).

26. Stallings, 1997: XI-XII.

Cal remarcar que tant el *Canticum* com els dos passatges abans esmentats, que es troben en l'edició d'Stallings, no apareixen en la traducció, però sí que hi és el segment textual corresponent al cap. LXXXV de l'edició de Peltier.

Respecte a l'incunable (Inc. 12.º 1) *Liber meditationu[m] vite Domini Nostri Iesu Christi*, imprès per Joan Luschner el 1499 in *Monasterio beate Marie de Monteserrato*,<sup>27</sup> s'adiu amb les característiques textuales de la traducció, és a dir, no hi són ni els huit capítols anomenats *Canticum*, ni els dos segments textuales pertanyents als capítols LXI i LXXXI de l'edició d'Stallings, però sí que hi trobem les línies corresponents al cap. LXXXV de l'edició de Peltier. És a dir, s'ajusta, en general, amb l'edició que presenta Peltier, però també és cert que de vegades només amb l'edició d'Stallings, i de tant en tant amb totes dues o amb cap. A més, en la numeració, titulació i llargària dels capítols, presenta divergències amb els textos de les dues edicions crítiques i amb la traducció.

Tot i això, podem assegurar, per les semblances més amunt esmentades, que el nostre monjo-traductor va fer servir l'incunable de 1499 *Liber meditationu[m]*..., juntament amb d'altres —aproximadament hi ha un centenar de textos amb variants—,<sup>28</sup> a més de significatives aportacions personals: una nota introductòria, l'epístola-dedicatòria, el capítol I, i una oració al final de cada capítol, en total 107, per tal d'entrellistar la seua traducció de les MVC.

A tall d'exemple, hem confrontat una sèrie de variants significatives —per omisió o per canvi— en la redacció textual de tots quatre textos: traducció (T), Peltier (P), Stallings (S) i *Liber* (M), i també, de vegades, ho hem fet amb les referències bíbliques respecte a les de l'original *Latin Vulgata* (Vg.).

- Omissions:

T: «Volent ja lo venerable Joseph tornassen a la ciutat, puis havia tant devotament complit acerca del Senyor les coses sobredites, dix a la sacratíssima mare de Déu semblants paraules».

27. Es conserven diversos exemplars d'este manuscrit repartits pertot arreu. Àngels Rius i Bou en el treball més amunt esmentat: *Tipobibliografia de la imprenta del monasterio de Montserrat*, en fa una recerca minuciosa. Per a l'acarament hem fet servir l'edició on-line de la Biblioteca de Catalunya (Top. 11-II-45): [https://books.google.es/books?vid=BNC:1001902193&printsec=frontcover&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.es/books?vid=BNC:1001902193&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

28. Stallings, 1997: XI-XII.

P-M: *Volens autem Joseph redire in civitatem post officium sic completum, dicit Dominae.*

S: *Ioseph autem redire volens in civitatem dicit Domine.*

T: «Tornem ara en Egipte ha entendre en la gloriosa senyora».

P-M: *Redeamus ad Dominam in Aegiptum.*

S: *Redeamus ad Dominam* (topònim omés).

T: «Contemplació de la abaixada del Senyor en los lims lo dia del disapte».

P: *Meditatio de Domino Jesu, die sabbati descendens in infernum.*

M: *Meditatio de Domino Jesu, die sabbati descendenti ad infernum.*

S: *Meditacio passionis in hora completorii.*

- Canvis (preposicions, pronoms, topònims, verbs):

T: «deslberà de anar-se a escriure Joseph en la sua ciutat que era Bethleem».

P-M: *Cumque Joseph ire vellet in civitatem suam, scilicet Bethleem.*

S: *Cunque Ioseph ire uellet ad ciuitatem suam, Bethleem.*

T: «És la tua pudiscícia més graciosa que la castitat de Maria, que creguas tu, sense la humilitat, ser sufficient per a plaure ab ta virginitat ço que no pogué ella ab la sua?».

P: *numquid tua forte pudicitia gratior castitate Mariae, ut scilicet sine humilitate placere sufficias ex tua, quod illa non potuit ex sua?*

S-M: *numquid tua forte pudicitia gratior castitate Mariae, ut scilicet sine humilitate placere sufficias ex tua, quae illa non potuit ex sua?*

T: «contempla tu per lo semblant que vas ab Ells e ajude'ls a portar l'infant Jesús, pren-lo per la mà y pose't davant».

P: *tu uero accipiens puerum per manum, vade in medio ante matrem, nam ipsum post se non dimittet.*

M: *tu uero accipiens puerum per manum, vade in medio ante matrem, nam ipse post se non dimittet.*

S: *tu vero accipiens puerum per manum, uade in medio ante matrem. Nam ipsa post se eum non dimitteret.*

T: «sertíssimament pots creure que obtindràs tot lo que demanes».

P-M: *certissime credas, quod quidquid petieris, obtinebis.*

S: *certissime credas, quod quodcumque pecieris, obtinebis.*

T: «Anaren [...] en una ciutat, Heliòpolis anomenada».

P-M: *Iuerunt ergo ad quamdam civitatem, que vocatur Heliopolis.*

S: *Iuerunt ergo ad quamdam ciuitatem que vocatur Hermopolis.*

T: «tornaren-se'n en Hierusalem».

P-M: *redierunt in Hierusalem.*

S: *remanserunt in Hierusalem.*

T: «y per ço, per lo tant que se humilià obtenir meresqué lo que desitjava».

P-M: *unde valde se humiliavit, et ideo, quod postulavit, obtinuit.*

S: *unde valde se humiliat et ideo quod postulavit obtinuit.*

(Vg.): Rm, 8, 32: *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*

P: *filio proprio, non pepercit, sed pro nobis omnibus illum sic tradidit.*

S: *proprio Filio non parcit, sed pro nobis omnibus illum tradit.*

M: *qui unico filio cordis tui non pepercisti sed pro nobis illum tradidisti.*

T: «Los qui són de seny leugers, seran desbaratats en lurs paraules».

P-M: *Qui sensu leves sunt, et in locutiones precipites erunt.*

S: *Qui sensu leves sunt, et in locutiones precipites sunt.*

- També, de vegades, hi ha referències bíbliques, diferents en una o altra edició, que s'ometen en la traducció, p. ex.: Jn, 15, 12: *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem* (només en Peltier; ni en M ni en S); Fl, 3, 20: *nostra conversacio esset in celis* (només en P).

## 1.4. CRITERIS D'EDICIÓ

Com a norma general s'ha transcrit fidelment el text, conservant les grafies de l'original. Amb tot, s'ha corregit el text en els casos següents:

- La resolució de les abreviatures gràfiques.
- La separació o unió dels mots segons l'ús modern. Excepte en la locució adverbial «en mig» que s'ha deixat separada, com apareix en el text.
- La regulació dels signes de puntuació segons l'ús modern.
- Ús dels claudàtors [ ] quan afegim algun element a l'original per facilitar-ne la lectura, i [...] quan, en les notes a peu de pàgina, eliminem una part del text.
- Normalització de l'ús de les majúscules i de *v-u* i de *j-i*, segons l'ús modern.
- Ús de l'accent, segons la fonètica del català occidental.
- Ús del guionet d'acord amb la normativa. També s'hi empra per indicar la forma analítica del futur, p. ex.: «fer-vos-he»; «tornar-l'è a pendre».
- Ús de la dièresi d'acord amb la normativa, excepte quan l'hiat es marca mitjançant la -h-: dehia –deÿa; fehia –feÿa; rehia; vehia; vehines; traduhit; ohiau; fruhició; prohibit, etc.
- Ús de l'apòstrof i el guionet per a separar proclítics i enclítics. Cal indicar que amb els pronoms febles sempre hi ha aglutinació enclítica; amb tot, en la transcripció, s'ha desenvolupat proclítica, apostrofada, quan la paraula següent començava per vocal o hac muda per facilitar-ne la lectura, p. ex.: «la obediència que-m haveu manada» > «la obediència que m'haveu manada»; «me-n han importunat» > «me n'han importunat»; «jo-m incline» > «jo m'incline»; «nunca-m aparta» > «nunca m'aparta», etc. A la traducció, l'apòstrof únicament apareix quan la preposició «de» i, de vegades, l'article (msc. fm.) apareixen aglutinats davant mot començat per vocal o hac muda.
- Ús del punt volat per als casos d'aglutinació enclítica. Per exemple:
  - Conj o relatiu *que + me, te, el-lo* (art./pron.), *es-se, nos, els-las* (p. ex.: *que·m; que·t; que·l...*).

- Relatiu *qui + me, te, el-lo* (art. / pron.), *es-se, nos, els-los* (p. ex.: *qui·m; qui·t; qui·l...*).
- Adverbi de negació *no + me, te, el-lo* (art. / pron.), *es-se, nos, els-los* (p. ex. *no·m; no·t; no·l...*).
- Altres partícules acabades en vocal + pronom: *altre·l; be·l; contra·l; entre·l; jo·ls; mentre·l; perquè·m; sempre·t; sempre·ls; sobre·l; si·l; y·l; y·ns; y·ls*

#### Concrecions:

- S'ha subratllat el títol de cada capítol.
- La numeració dels fulls s'indica numèricament entre parèntesis, mitjançant el signe // quan és recte i el signe / quan és volta.
- Les notes, a peu de pàgina, de les cites bíbliques i d'altres fonts, s'han pres de les dues edicions de les MVC que s'han contrastat: *Meditationes Vitae Christi*. Cura et studio: A C Peltier; *Meditaciones Vite Christi*. Cura et studio: M. Stallings-Taney.

Cal assenyalar que també s'han comprovat amb la versió de la Bíblia *Latin Vulgate*: <http://www.drbo.org/lvb/>. Quan hi ha hagut cap variant significativa, la referència bíblica original s'hi ha indicat amb (Vg.).

- Les notes, a peu de pàgina, de les cites bíbliques del capítol I de la traducció (aportació personal del nostre traductor), s'han consultat directament en la versió de la Bíblia *Latin Vulgate* (Vg.): <http://www.drbo.org/lvb/>
- Les notes, a peu de pàgina, comparatives entre el text llatí i la traducció s'han pres tenint en compte les dues edicions crítiques.
- S'han utilitzat les cometes baixes «...» per marcar les citacions de St. Bernat de Claravall, St. Agustí, St. Gregori, St. Jeroni, etc.; la lletra cursiva per transcriure les citacions llatines; la cometa simple '...' per assenyalar la traducció de la cita llatina, i el guió per indicar els diàlegs o parlaments.
- Per qüestions de coherència suggerides per n'Albert Hauf, s'ha establert un criteri unificat de transcripció per a les designacions honorífiques següents:

- Pare, Fill, Esperit Sant. Majúscula, referit a les persones de la Trinitat: «eternal Pare», «Déu lo Pare», «lo Pare y lo Fill», «Déu y Pare eternal»; «lo Fill», «Fill de Déu», «unigènit Fill»; «lo Esperit Sanct», «lo Esperit Sant», etc.
  - Mare. Majúscula, referit al títol «Mare de Déu»; minúscula: «gloriosa mare», «mare sanctíssima», etc.
  - Verge. Majúscula, referit al títol «la Verge»; minúscula: «gloriosa verge», «verge Maria», «humilíssima verge», etc.
  - Senyor – Senyora. Majúscula, referit a la primera i segona persona de la Trinitat, i a la Mare de Déu: «Senyor Déu», «Senyor Pare», «Senyor Jesús», «Senyor Jesuchrist», «lo Senyor», «nostre Senyor», «nostre Senyor Déu», «nostre Senyor Jesuchrist» «Senyor de la magestat», «la Senyora», etc.; minúscula: «lo senyor nostre Jesús», «benigne senyor», «gloriós senyor», «trista senyora», «sacratíssima senyora», «senyora gloriosa», etc.
  - Noms relacionats amb Déu. Majúscula, en general, quan van precedits de l'article o de l'adjectiu *nostre*: «lo Redemptor», «nostre Redemptor», «lo Salvador», «nostre Salvador», «el Creador», «nostre Creador», «el Altíssim», «lo Rey», «lo Rey Jesús», «lo Verb», «lo Anyell Jesús»; minúscula: «del altíssim e poderós Déu», «salvador e redemptor nostre», «rey eternal y poderós», «rey del cel y de la terra», «rey noble celestial», «rey de glòria», «rey e senyor nostre», «lo eternal verb», «anyell de Déu», «benigne anyell», «immaculat anyell Jesús», etc.
  - Dimoni. Majúscula quan va precedit de l'article: «lo Dimoni»; minúscula: «dimoni merediano», «detestable dimoni», «malvat dimoni», etc.
  - Temple. Majúscula quan es refereix concretament al temple de Jerusalem; minúscula quan fa referència al lloc de veneració.
  - Els pronoms Aquell, Jo, Ell. Majúscula quan són referits a Déu; minúscula l'adjectiu aquell: «aquell puríssim esperit», etc.
- Una de les correcció de signes de puntuació ha anat a càrrec de Lúdia Jordà Sánchez.



## 1.5. TAULA D'ABREVIATURES

Seguim la proposta de la Bíblia catalana, traducció interconfessional.<sup>29</sup>

Antic Testament			
Ba, Baruc	Ct, Càntic	Dn, Daniel	Dt, Deuteronomi
Esd, Esdres	Ex, Èxode	Gn, Gènesi	Ha, Habacuc
Is, Isaïes	Jb, Job	Jdt, Judit	Jr, Jeremies
Lm, Lamentacions	1Ma, 1r Macabeus	2Ma, 2n Macabeus	Mi, Miquees
Nm, Nombres	Os, Osees	Pr, Proverbis	1Re, 1r Reis
2Re, 2n Reis	1Sa, 1r Samuel	Sir, Siràcida	Sl, Salmes
So, Sofonies	Sv, Saviesa	Tb, Tobit	Za, Zacaries

Nou Testament			
Ac, Fets Apòstols	Ap, Apocalipsi	1Co, 1a Corintis	2Co, 2a Corintis
Col, Colossencs	Ef, Efeis	Fl, Filipencs	Ga, Gàlates
He, Hebreus	Jm, Jaume	Jn, Joan	1Jn, 1a Joan
Lc, Lluc	Mc, Marc	Mt, Mateu	1Pe, 1a Pere
2Pe, 2a Pere	Rm, Romans	1Te, 1a Tessalonicencs	2Te, 2a Tessalonicencs
1Tm, 1a Timoteu	2Tm, 2a Timoteu	Tt, Titus	

Altres fonts:<sup>30</sup>

Anselmus archiepiscopus Cantuariensis: *Liber meditationum et orationum*.

Apocrypha evangelia: *L'Evangelium de Nicodemus*.

Augustinus: *Confessiones*.

Ps. Augustinus: *Liber exhortationis; In Iohannis Evangelium; Sermones*.

Bernardus Claravallensis: *De altitudine de bassitudine cordis; In adventu Domini; In Annuntiatione Dominica; In Ascensione Domini;*

29. Associació Bíblica de Catalunya. Editorial Claret. Societats Bíbliques Unides. Barcelona, 1994.

30. Seguim la proposta de M. Stallings-Taney.

*In Assumptione Beatae Mariae; In Circumcisione Domini; Ad clericos de conversione; Sermones super Cantica; Sermones de diversis; In Epiphania Domini; Epistolae; De consideratione ad Eugenium Papam; Liber de gradibus humilitatis et superbiae; Feria IV<sup>a</sup> Hebdomadae maioris; In laudibus virginis matris; In die natale Domini; Liber ad milites templi de laude novae militiae; Dominica I<sup>a</sup> Novembris; Dominica I<sup>a</sup> post octavam Epiphaniae; In ramis palmarum; In die sancto Paschae; In festo Pentecostes; In sollemnitate apostolorum Petri et Pauli; De Psalmo 'Qui habitat'; In Quadragesima; Sententiae; In vigilia Nativitatis Domini.*

Ps. Bernardus: *Sermo in Nativitatis S. Ioannis Baptistae; Declamationes de colloquio Simonis cum Iesu.*

Gregorius Magnus: *Moralium libri sive expositio in librum Iob; Homiliarum in Evangelia.*

Guillelmus a S. Theodorico: *Epistola ad fratres de monte Dei.*

Iacobus a Voragine: *Legenda aurea.*

Hieronimus: *Novum testamentum Domini nostri Iesu Christi latine.*

Petrus Chrysologus: *De decollatione Iohannis Baptistae; Historia scholastica. In actus Apostolorum.*

Les *Meditationes Vitae Christi* foren un dels textos devocionals més influents escrits a la baixa edat mitjana, juntament amb la *Vita Iesu Christi* de Ludolf de Saxònia i amb l'*Arbor vitae crucifixae Iesu Christi* d'Ubertino de Casale. Compost a la Toscana entre finals del segle XIII la primera meitat del segle XIV i atribuït a sant Bonaventura, combinava les històries bíbliques amb iconografies que aclarien l'explicació del text, que, suposadament, impactaren en les innovacions iconogràfiques i estimularen l'interés per la narrativa i l'emotivitat que van caracteritzar el renaixement primerenc. El text es va difondre ràpidament, i aviat es va traduir a diverses llengües europees com ara l'alemany, l'anglès, el castellà, el català, el francès, el gaèlic irlandès i el suec. El present volum, ofereix la transcripció i l'estudi lingüístic de la traducció catalana, de l'any 1522, de les *Meditationes Vitae*: «La Vita Christi del seràphich doctor sanct Joan Bonaventura, traduït de latí en romanç, a gran utilitat dels devots qui en la vida y passió de nostre Redemptor contemplar desigen, per un devot religiós del monestir de Montserrat de la orde de sanct Benet», publicat igualment a Montserrat.



## TEXTOS I ESTUDIS DE CULTURA CATALANA

Publicacions de l'Abadia de Montserrat